

Het Nationale Theater

Inhoudelijk jaarverslag

Producties, Programmering,
Educatie & Interactie en Publiek

MISSIE

Het Nationale Theater is het nationale podium en is er in de eerste plaats voor het publiek. Het is vastbesloten het beste toneel te maken, de beste voorstellingen te programmeren en te presenteren en dat te delen met zoveel mogelijk mensen. Thuis in Den Haag en reizend door het land is het de plek waar toneelverhalen worden verteld die nu in dit land urgent zijn en vormt het een nieuw platform voor het nationale gesprek. Het Nationale Theater is een gemeenschapshuis: een open en bruisend huis waar verschillende groepen toeschouwers zich thuis voelen, waarmee ze zich identificeren, waar ze trots op zijn. Een thuis waar gevierd, beleefd, herdacht en samen gedacht wordt.

Met theater voor jong en oud, voorstellingen door gevierde regisseurs en aanstormende talenten, actief reizend door het hele land, is Het Nationale Theater een toonaangevend theaterinstituut, dat iedere inwoner van dit land uitnodigt tot ontmoeting, kunstbeleving en debat. Opererend vanuit onze politieke hoofdstad, internationale stad van Vrede en Recht, is het een cultureel brandpunt dat theater een prominente plek geeft in het hart van de samenleving. Met klassiekers uit de wereldbibliotheek, actueel geschreven drama en innovatieve programma's voedt, faciliteert en inspireert Het Nationale Theater het publiek in zijn zoektocht naar houvast, visie en vermaak.

KERNACTIVITEITEN

Vanaf 2017 werken binnen Het Nationale Theater regisseurs, acteurs en medewerkers jaarlijks aan eigen producties, de programmering van gastproducties en een keur aan contextuele en educatieve programma's. We bespelen en programmeren de podia van de Koninklijke Schouwburg, Theater aan het Spui, Zaal 3 en de Studio's en zijn regelmatig buiten de eigen zalen zichtbaar: op scholen, in de wijken en in het hele land. Onze hoofdactiviteiten vallen uiteen in drie categorieën:

- Eigen producties: voorstellingen voor jong en oud die wij maken en spelen in Den Haag en in het hele land.
- Programmering: voorstellingen van andere gezelschappen, disciplines en internationale huizen, die wij programmeren in onze eigen theaters.
- Speciale programma's: innovatieve activiteiten die wij (mede) ontwikkelen en presenteren in onze eigen theaters of op locatie in de stad.

Bij de voorstellingen, in onze programmering en bij de ontwikkeling van speciale programma's zetten wij vier thematische lijnen centraal die in onze ogen de meest cruciale maatschappelijke ontwikkelingen van dit decennium reflecteren:

- Ontworteling & Vervreemding
- Rentmeesterschap
- Intimiteit 3.0
- De Andere Geschiedenis

Aan de hand van deze thema's wordt repertoire gekozen, worden nieuwe stukken geschreven, programma's samengesteld, een deel van de gastvoorstellingen geprogrammeerd, kortom de seizoenen – op ondogmatische, inspirerende en vernieuwende wijze – opgebouwd. De lijnen lopen over vier jaar door, gaan kopje onder en duiken onverwachts steeds weer op.

PRODUCTIES IN 2020

Het jaar 2020, het laatste jaar van het eerste kunstenplan van de fusieorganisatie Het Nationale Theater, zou voor de eigen producties een voorlopige culminatie worden van alles waarvoor de fusie was bedacht. In het voorjaar van 2020 stonden in de grote zaal een succesreprise van *Othello* en drie marathonproducties gepland: *Trojan Wars* (een coproductie van HNTjong en Het Nationale Theater, regie Noël Fischer) en *Leedvermaak-trilogie* van Judith Herzberg en de succesreprise van *The Nation* (beide regie Eric de Vroedt). Ook was Het Nationale Theater als coproducent nauw betrokken bij *De Wittgensteins*, een voorstelling van Jeroen De Man bij Toneelgroep Oostpool die op het Holland Festival in première zou gaan. In het najaar zou Erik Whien in de grote zaal zijn regiedebuut bij Het Nationale Theater maken met *Rosmersholm* van Henrik Ibsen. Ook stond de vlakkevloerproductie *Every Brilliant Thing* van Duncan Macmillan gepland. In de grote zaal stond een nieuwe reeks *HOT-avonden* gepland. Als coproductiepartner waren we betrokken bij de vlakkevloerproducties *Dope* en *Is this the real life*, de laatste twee producties van Sadettin Kirmiziyüz onder de vleugels van Het Nationale Theater in het kunstenplan 2017-2020, en *Language* van Vanja Rukavina.

Sinds 2017 kiest Het Nationale Theater zijn repertoire aan de hand van zes labels. De titels van 2020 werden ingedeeld volgens onderstaande labels. Met ingang van het nieuwe kunstenplan worden de labels meer toegespitst op de verwachte speelcircuits.

Label	Titel
Groots gemonteerde klassieker	<i>Leedvermaak-trilogie</i> (uitgesteld)
Toegankelijke reisvoorstelling	<i>Rosmersholm</i> (geannuleerd)
Coming of Age-voorstelling	<i>Trojan Wars</i> (uitgesteld)
Innovatievoorstelling	<i>Every Brilliant Thing</i> (beperkte speellijst)
Coproductie	<i>De Wittgensteins</i> (geannuleerd); <i>Dope</i> en <i>Is this the real life?</i> (beperkte speellijst) <i>Language</i> (beperkte speellijst)
	<i>HNT speelt altijd</i> (toegevoegd)
Reprise	
Succesvolle reprise	<i>Othello</i>
Succesvolle reprise	<i>The Nation</i> (uitgesteld)

Tot 12 maart

De eerste maanden van 2020 stonden in het teken van de succesreprise van *Othello* in de grote zaal. Achter de schermen werd tegelijkertijd hard gewerkt aan de preproductie en repetities van *Trojan Wars* en *Leedvermaak-trilogie*. Deze projecten kenden een lange aanloop – al drie tot vijf jaar lang waren regisseurs en dramaturgen bezig geweest met de voorbereidingen. Inhoudelijk, maar ook financieel en productioneel was het simultaan spelen van twee marathons een zeer complexe puzzel. Ook omdat in beide producties veel zou samenkomen waar de afgelopen jaren binnen HNT aan was gewerkt: een voorstelling als aanleiding voor een breder programma in de stad en in het land. Zo waren er bij *Leedvermaak-trilogie* onder meer participatieprojecten (*Lezen met...*) en een poëzieproject (*Dichter bij Leedvermaak*) in verregaande staat van (pre)productie. Ook de preproductie van de grootschalige Holland-Festivalproductie *De Wittgensteins* was in volle gang. Op 12 maart kwam dit alles tot stilstand.

Reprise grote zaal: *Othello*

Wanneer generaal Othello rijkeluihzoon Cassio benoemt tot zijn luitenant en daarbij zijn trouwe rechterhand Jago passeert, zet hij een proces in gang dat leidt tot zijn ondergang. Jago's wraak is allesverzendend. Via listen en intriges plant hij in Othello's hoofd het idee dat Desdemona, zijn kersverse echtgenote, hem ontrouw is. Zo ontketent hij een razende storm met verstrekkende gevolgen.

In Nederland wordt *Othello* traditioneel gebracht als liefdestragedie over wraak en jaloezie. Dat de titelfiguur een zwarte man is, lijkt bijzaak. Maar waarom maakte Shakespeare van Othello een zwarte man, als zijn huidskleur onbelangrijk is? Wat betekent het om de enige zwarte man in een witte wereld te zijn? Regisseur Daria Bukvic koos ervoor juist dit aspect leidend te maken in haar regie en onderstreepte dit door Werner Kolf in de titelrol te casten. Met dit perspectief op het stuk sloot zij aan bij een actuele maatschappelijke discussie: sinds enkele jaren plaatst een groep veelal jonge schrijvers en activisten met een niet-westerse achtergrond, zoals Anousha Nzume en Quinsy Gario, kanttekeningen bij het idee van Nederland als progressieve, kleurenblinde samenleving. Voor de vertaling en bewerking werd de jonge Surinaams-Nederlandse toneelschrijfster Esther Duysker gevraagd. In haar bewerking legde zij het accent op het latente racisme in Shakespeare tekst. Tevens gaf zij de twee vrouwen een steviger stem.

Vanwege het grote succes van *Othello* vorig seizoen in de kleine zaal, werd de voorstelling hernomen in de grote zaal, mede op verzoek van talloze programmeurs. Voor de hermontage naar de grote zaal werd meer tijd genomen dan gebruikelijk, zodat enkele inhoudelijke aanpassingen en castwissels (vanwege beschikbaarheid acteurs) konden worden doorgevoerd. Zo werd het ambigue einde van de vlakkevloer-versie omgebouwd tot een krachtig statement. Ook de grotezaal-versie van *Othello* mocht rekenen op grote bezoekersaantallen en enthousiaste reacties bij pers en publiek.

Reacties

- Juryrapport TF: "Regisseur Daria Bukvić weet met *Othello* het eeuwenoude verhaal van Shakespeare in pulserend tempo van actuele betekenis te voorzien. De voorstelling behandelt [...] een actuele waarheid: racisme bestaat, en mensen met minder privileges moeten harder vechten om het vertrouwen van hun omgeving te winnen."

Grote zaal: *Leedvermaak-trilogie* – uitgesteld

De familietrilogie van Judith Herzberg – *Leedvermaak* (1982), *Rijgdraad* (1995) en *Simon* (2001) – gaat in eerste instantie over violiste Lea, dochter van Simon en Ada, die beiden de holocaust hebben overleefd, en de arts Nico, wiens joodse moeder in een concentratiekamp is vergast. *Leedvermaak* speelt zich af in 1970, tijdens de joodse bruiloft van Lea en Nico. *Rijgdraad* werd dertien jaar later geschreven en speelt in 1980 én 1995. In 1980 overlijdt Ada, Lea's moeder, aan een kapotte hartklep en krijgt Dory, Nico's eerste vrouw, een kind van Simon, Lea's vader. In 1995 zijn Nico en Lea inmiddels gescheiden en probeert Nico zijn relatie met Dory te herstellen. Lea woont bij haar vader en draagt de zorg voor de opvoeding van Isaac, de zoon van Dory en Simon. *Simon*, het laatste deel van de trilogie, speelt in 1998. Simon ligt in coma en wordt liefdevol verzorgd door Lea. Dory en Nico zijn weer bij elkaar. De 'derde generatie' oorlogskinderen, onder wie Isaac, kijkt – gedeeltelijk met afkeer – naar de complexe trauma's van hun ouders en grootouders.

Leedvermaak behoort tot het culturele erfgoed van Nederland. De oer-opvoering in Theater Frascati in regie van Leonard Frank was zo'n succes dat volgens de overlevering de rijen voor de kaartverkoop tot aan de Dam reikten. De trilogie is in Nederland echter nog nooit in haar geheel opgevoerd. In

Duitsland wel, onder de titel *Über Leben*. Eric de Vroedt regisseerde in 2015 *Leedvermaak* bij Schauspielhaus Bochum (*Leas Hochzeit*). Hij noemde het werk van Herzberg “een evenwichtsoefening tussen tragiek en humor”. In 2020, 80 jaar na het begin en 75 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog wilde De Vroedt niets liever dan de trilogie in Nederland op de planken brengen. Het drieluik is in zijn ogen zo belangrijk, omdat het zo Nederlands is. Zo niet-monumentaal. Nergens doortrokken van pathetiek of schreeuwend heldendom. Het gaat over groot én klein menselijk leed, met daaronder steeds de open wond van zwijgen en wegstaren, opgeschreven in lichtvoetige dialogen die van deze trilogie een wrang en tegelijkertijd hilarisch familieportret maken.

Al bij zijn komst naar Het Nationale Theater in 2016 gaf Eric de Vroedt aan dat hij de *Leedvermaak-trilogie* wilde regisseren. Juist bij het gezelschap dat zo’n liefde voor en ervaring in het spelen van repertoire heeft. Immers, ook Herzberg verdient het om net als Shakespeare en Tsjechov steeds weer gespeeld te worden en getoetst te worden aan onze eigen tijd. De ambities voor *Leedvermaak-trilogie* waren groot: de schouwburg als locatie (waardoor de voorstelling slechts op vier plekken te zien zou zijn) en een breed omkaderd randprogramma. Door de lockdown moesten de repetities een maand voor de première helaas worden stilgelegd.

Grote zaal: *De Wittgensteins* – geannuleerd

Coproductie Toneelgroep Oostpool / Holland Festival / Het Nationale Theater / Nieuw Amsterdams Peil

De familie Wittgenstein behoorde tot de Europese elite van de vroege twintigste eeuw. Componisten als Brahms en Mahler waren huisgasten, kunstenaars als Klimt en Rilke konden op financiële steun rekenen. Met miljarden op de bank, kunstschaten aan de muur en goudstaven in de kluis konden de acht kinderen van staalmagnaat Karl Wittgenstein (1847-1913) zich zonder enige rem ontplooiën. Paul, die zijn rechterarm had verloren in de Eerste Wereldoorlog, liet stukken componeren voor de linkerhand door Strauss en Ravel. Hij vierde als eenarmige pianist successen in de Wiener Musikverein en Carnegie Hall. Jongste zoon Ludwig zocht in Cambridge de grenzen van de taal op en gaf daarmee de filosofie een nieuw beginpunt. Zus Gretl trouwde het zwarte schaap van de Guggenheim-familie en reisde de wereld over en bevond zich in de hoogste diplomatieke kringen. Maar tegenover deze voorspoed stonden inktzwarte trauma’s. Twee wereldoorlogen sloegen de eens zo succesvolle familie in scherven uiteen. Drie broers pleegden zelfmoord. En vrijwel het volledige kapitaal van deze joodse familie belandde in handen van de Nazi’s om zo te ontkomen aan de gaskamers. De familiebiografie van de Wittgensteins leest als een spannende roman: de perfecte ingrediënten voor een theatervoorstelling.

In de groots opgezette muziektheaterproductie *De Wittgensteins* maakt een fictief theatergezelschap een voorstelling over de exorbitante en excentrieke familie Wittgenstein. Ze repeteren, discussiëren, musiceren en worstelen met de betekenis van geschiedenis en kunst in deze verwarrende tijden, terwijl de tijd maar door raast. Op weg naar weer een uitgestelde première. Op weg naar het onvermijdelijke eindpunt.

Jeroen De Man zou met *De Wittgensteins* zijn debuut maken als toneelschrijver in de grote zaal. Aan de hand van de familie Wittgenstein beschreef hij de grote West-Europese geschiedenis van de twintigste eeuw én de actuele kwesties die daaruit voortkomen: het woekerkapitalisme, de kloof tussen arm en rijk, oorlog en vluchtelingenstromen, nationalisme en individualisering. Maar bovendien was het ook een zeer poëtische tekst: een artistiek credo waarin De Man zijn visie geeft op het maken en spelen van theater. De productie zou in juni 2020 in première gaan op het Holland Festival. Het

Nationale Theater droeg aan de productie bij in de vorm van dramaturgische begeleiding en de kosten voor drie acteurs, onder wie Stefan de Walle en Yela de Koning.

Vlakke vloer: *Dope* en *Is this the real life?* – beperkte speellijst

Coproductie Stichting Trouble Man

In de kunstenplanperiode 2017-2020 ondersteunt Het Nationale Theater Sadettin Kirmiziyüz en zijn Stichting Trouble Man. Dat leidde tot een serie van vier producties, waarvan de laatste twee in het verslagjaar zijn gemaakt en deels gespeeld.

In *Dope* (eindregie Erik Whien), dat gezien kan worden als een vervolg op *De radicalisering van Sadettin K.* voert Sadettin een diepgaand zelfonderzoek uit naar zijn hang naar de roes: wat levert een joint op en welke prijs betaalt hij daar als jonge vader voor? Hoe normaal is onze omgang met roesmiddelen? En welke boodschap geeft hij zijn jonge kinderen daarover mee?

Hoewel de tournee van *Dope* niet kon worden uitgespeeld, maakte Sadettin ook de geplande vierde titel in het kunstenplan. In *Is this the real life?* (eindregie Jeroen De Man) beschrijft hij zijn verhouding tot de Turkse staat en de rol die (sociale) media daarin spelen. Hoe ver rijkt de 'lange arm' van Ankara? Mag je als Nederlandse theatermaker alles zeggen of breng je daarmee jezelf en je familie in Nederland en Turkije in gevaar? Uiteindelijk eindigde ook deze voorstelling in de intimiteit van de eigen familie, met een fictief gesprek tussen zoon en moeder over begraven worden in Turkije – een gesprek zoals dat in de werkelijkheid waarschijnlijk nooit gevoerd zal kunnen worden.

Het Nationale Theater kijkt met goede gevoelens terug op de samenwerking met Trouble Man. De samenwerking heeft geleid tot mooie producties, waar wij zelf trots op zijn en die ook hebben mogen rekenen op enthousiaste reacties van publiek en pers. Vanuit HNT werd aan de producties bijgedragen met productieleiding, ateliers, marketing, budget en inhoudelijke reflectie. De oorspronkelijke opzet van de samenwerking, die uitging van schaalvergroting van de producties van Trouble Man, bleek artistiek niet vruchtbaar. Daarom is de opzet na *Metropolis* (2018) ook bijgesteld. De kleinschaligheid van de voorstellingen leidde er wel toe dat het inhoudelijke gesprek minder impact had binnen het gezelschap dan oorspronkelijk gedacht.

Reacties Dope

- ★★★★★ Volkskrant: “*DOPE* is een puntig relaas en soms ook een hilarische vertelling.”
- ★★★★★ Scenes: “Kers op de taart zijn de mooie vormgeving en lichteffecten.”
- Theaterkrant “Kaspar Schellingerhout haalt alles uit de kast om het verhaal van Kirmiziyüz te ondersteunen en te kleuren en doet dit met verve. “

Reacties Is this the real life?

- ★★★★★ Volkskrant: “Net als je denkt: zo man, goed gedaan, komt Sadettin Kirmiziyüz met een imponerend slotakkoord.”

Vlakke vloer: *Language* – beperkte speellijst

Coproductie Zaal 4A

Als je elkaars taal niet spreekt is het makkelijk: je verstaat elkaar niet. Punt. Maar als je wel enige kennis hebt van een andere taal dan wordt het pas echt moeilijk. Dan stap je de wereld binnen van een andere cultuur, een andere manier van doen, wellicht een andere manier van denken. In *LANGUAGE* staat 'taal' centraal. Taal als brug tussen culturen maar vooral als barrière. Hoe kunnen bepaalde woorden, en in sommige gevallen zelfs bepaalde grammatica, de denkpatronen en visie op de wereld voor een

mens en cultuur bepalen? Waarom is het onmogelijk om iets 'echt' te vertalen? En is het mogelijk om taal los te koppelen van gevoel en ervaring?

Acteur Vanja Rukavina is vaste gast bij Het Nationale Theater. Hij speelde onder meer in *The Nation* en *Trojan Wars*. Al jaren is Rukavina gefascineerd door taal. Hij werd meertalig opgevoed, studeerde Japans en Koreaans. Door zijn studie van talen leerde hij andere culturen en denkwijzen kennen. In de meertalige voorstelling *Language*, een college over taal, neemt hij het publiek mee in zijn fascinatie. Rukavina werd met deze voorstelling genomineerd voor de BNG Nieuwe Theatremakersprijs.

Reacties

- ★★★★★ Trouw: "Language is een -intrigerende soort van Ted-talk. Sterk van inhoud, technisch perfect en spannend om naar te kijken."
- ★★★★★ Scènes: "Language is een ijzersterke performance over de kracht en beperking van woorden en de rol van taal in ons dagelijkse leven."
- Trouw: "Acteur Vanja Rukavina is een wonder van meertaligheid. Elke taal opent nieuwe perspectieven, vertelt hij in zijn jongste solovoorstelling."

De lockdown en verder: *Het Nationale Theater speelt altijd*

Kort na de lockdown werd besloten de producties *Trojan Wars* en *Leedvermaak-trilogie* te verplaatsen naar seizoen 2022-2023. Toneelgroep Oostpool koos na rijp beraad ervoor de coproductie *De Wittgensteins* definitief van het repertoire af te voeren.

Vanaf half maart schakelde HNT over naar een tweesporenbeleid: zo veel mogelijk de regie weer in handen krijgen en zo snel mogelijk de relatie met het (live) publiek herstellen. In tijden van grote onzekerheid vielen we terug op onze eigen middelen: ons ensemble, ons technisch-productieel apparaat, onze zalen. "We waren vliegdekschepen aan het maken, terwijl nu speedbootjes nodig zijn," vatte Eric de Vroedt de strategie samen. Juist nu bleek het ensemble een grote waarde.

In allerijl vormden de dramaturgen en huisregisseurs een 'redactie'. Zij selecteerden in overleg met het ensemble en andere belanghebbenden veertien titels die corona-veilig te produceren waren: monologen, klein bezette stukken en projecten. Onderliggende thema's waren eenzaamheid en sterfelijkheid, maar ook hoop en veerkracht. De stukken werden geregisseerd door Eric de Vroedt, Noël Fischer en Erik Whien. Al in april werd online vanuit de huiskamers gerepeteerd. Er was minimale ondersteuning van een aantal vaste kostuum- en lichtontwerpers.

Op 1 juni om klokslag 12 uur, het eerste moment dat de theaters weer open mochten, werd het programma *Het Nationale Theater speelt altijd* gepresenteerd aan publiek en pers: live in de KS, met een streaming verbinding omdat er slechts 30 personen in de theaters waren toegestaan. Dit was het startschot voor reeks voorstellingen in Theater aan het Spui en de Koninklijke Schouwburg. In juli werd ook gereisd met het programma: de Stadsschouwburg Utrecht, die tot die tijd was gesloten, opende zijn deuren met *Het Nationale Theater speelt altijd*.

Voor een artistieke organisatie die is ingericht op langdurige en productieel complexe trajecten, met vaak jarenlange voorbereiding, betekende het ad hoc reageren met kleine producties op steeds wisselende omstandigheden een grote opgave. Toch heeft het ook veel opgeleverd, niet alleen in zichtbaarheid naar het publiek, maar ook in een intensivering van het artistieke gesprek tussen regisseurs, dramaturgen en ensemble, waarbij de vraag 'wat spelen wij, waarom spelen we dat, hoe spelen we dat en waarom spelen we dat nu?' scherper wordt gesteld dan dat de afgelopen jaren soms gebeurde.

Titels *Het Nationale Theater speelt altijd*

- *Liefdesverklaring* (Magne van den Berg). De allereerst geselecteerde tekst was een bewerkte versie van *Liefdesverklaring* van Magne van den Berg. Het stuk is, zoals de titel al aangeeft, een liefdesverklaring van de acteurs aan het publiek, zonder wie er geen voorstelling is. Noël Fischer studeerde een versie in met Antoinette Jelgersma, Eric de Vroedt maakte een andere versie met Romana Vrede. Het programma *Het Nationale Theater speelt altijd* werd op 1 juni met deze tekst geopend.
- *U bent mijn moeder* (Joop Admiraal). Zowel regisseur Noël Fischer als acteur Rick Paul van Mulligen zetten deze titel op de lijst. Een ontroerende ode aan een dementerende moeder, maar ook een prachtige solo voor een acteur die zowel zichzelf als zijn dementerende moeder speelt. Zeer waardevol was dat de koning en de koningin in juni een werkvoorstelling bijwoonden in Theater aan het Spui, in bijzijn van de landelijke media, waar de koning ook de getroffen sector een hart onder de riem stak.
- *Spoonface* (Lee Hall, vertaling Jibbe Willems). Noël Fischer regisseerde deze tekst al eerder bij Bonte Hond voor jongeren, maar Hall schreef zijn stuk over een autistisch meisje met een dodelijke aandoening en liefde voor opera voor een volwassen publiek. Met Soumaya Ahouaoui maakte Fischer een nieuwe, ontroerende versie. Voor Soumaya vormt de rol een mooie voorstudie voor haar rol in *Hebriana* van Lars Norén, die gepland staat in najaar 2021.
- *Ademen* (Duncan Macmillan, vertaling Teunkie van der Sluijs). De Britse schrijver Duncan Macmillan was dit jaar populair bij de artistieke kern van HNT: niet alleen stonden zijn bewerking van Rosmersholm en zijn *Every Brilliant Thing* in de planning, voor *HNT speelt altijd* werd ook *Ademen* gekozen. Noël Fischer regisseerde Mariana Aparicio Torres en Bram Suijker als een jong stel dat worstelt met de vraag of het in deze tijd van klimaatopwarming ethisch verantwoord is om een kind op aarde te zetten.
- *Een soort Alaska* (Harold Pinter, vertaling Carel Alphenaar). Voor *Een soort Alaska* liet Pinter zich inspireren door de mysterieuze virusaandoening die honderden mensen wereldwijd in een continue slaap bracht. Een onderzoek met het medicijn L-Dopa maakte hen tijdelijk weer 'wakker' (het verhaal is bekend van Oliver Sacks' *Awakenings* en de gelijknamige film). Yela de Koning speelde in regie van Eric de Vroedt de patiënt die na 30 jaar weer ontwaakt, Mark Rietman haar arts en Antoinette Jelgersma haar zus. Van Pinter werden ook de korte stukken *Persconferentie* en *Precies* enkele keren gespeeld door Joris Smit, Emmanuel Ohene Boafo en Hein van der Heijden in regie van Eric de Vroedt.
- *Tom Pain* (Will Eno, vertaling Maaïke van Rijn). In New York zag Eric de Vroedt jaren geleden de monoloog *Tom Pain*. In Bram Coopmans vond hij de gedroomde vertolker van een getroebleerde man die het publiek meeneemt op een duistere trip door zijn leven, op zoek naar liefde. In korte tijd werd de tekst vertaald. Het was telkens weer spannend hoe het publiek op deze weerbarstige tekst zou reageren: waar de andere titels uit *Het Nationale Theater speelt altijd* de verbinding zochten met het publiek, zocht *Tom Pain* continu de confrontatie – ook een essentiële functie van kunst.
- *Corrie, Senior & Vlampie* (Joeri Vos). Speciaal voor *Het Nationale Theater speelt altijd* schreef Joeri Vos een korte tekst waarin hij terugkeert naar de wereld en personages van *De wereld volgens John*. Jan K. verlaat de gevangenis en komt in een nieuwe wereld waar het coronavirus alles

ontregeld heeft. Eric de Vroedt regisseerde de tekst met Joris Smit als Jan K., Betty Schuurman en Hein van der Heijden als diens ouders en Vanja Rukavina in diverse ondersteunende rollen.

- *Sea Wall* (Simon Stephens). Al langere tijd speelt *Het Nationale Theater* met de gedachte om in het Engels te spelen, met het oog op de grote expat-community in Den Haag. Acteur Emmanuel Ohene Boafo werkt in het kader van een internationale filmcarrière aan spelen in het Engels. Gezien het onderzoekende karakter van *Het Nationale Theater speelt altijd* besloten we deze elementen samen te brengen in de monoloog *Sea Wall* (regie Erik Whien). Een jonge man vertelt het ontroerende verhaal hoe door een noodlottig ongeval zijn jonge dochter om het leven kwam en hoe dat zijn leven voor altijd tekende.
- *Krapp's Laatste Band* (Samuel Beckett, vertaling Jacoba van Velde). Erik Whien heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot dé Beckett-regisseur van zijn generatie. In Jaap Spijkers vond hij de gedroomde Krapp. Elk jaar op zijn verjaardag spreekt Krapp een geluidsband in, waarin hij de staat van het jaar opmaakt. Ook dit jaar. Hij luistert eerst wat oude banden af, en spreekt dan een nieuwe band in. Zijn laatste?
- *Every Brilliant Thing* (Duncan Macmillan, vertaling Sanne Parlevliet). In de monoloog *Every Brilliant Thing* vertelt het hoofdpersonage hoe zijn moeder worstelde met depressie en hoe hij zelf in de loop der jaren ook te worstelen kreeg met deze aandoening. Bijzonder aan de tekst is dat de speler in de loop van het verhaal het publiek betreft bij de voorstelling, hen vraagt mee te spelen. In tijden van corona was het heel onzeker óf deze tekst zou werken met inachtneming van alle hygiëneprotocollen. Daarom werden in de zomer van 2020 werkvoorstellingen gespeeld in Theater aan het Spui. Het bleek een groot succes, besloten werd de tournee in het najaar in stand te houden. Erik Whien studeerde twee versies in, één met Tamar van den Dop en één met Bram Suijker, die afwisselend speelden.
- *Buffering* (Stijn Devillé). Op verzoek van Schauspielhaus Graz (Oostenrijk) schreef Stijn Devillé een korte monoloog over een moeder die via Skype een gesprek probeert te voeren met haar dochter en pasgeboren kleinkind. De techniek laat het echter afweten, en terwijl de internetfeed hersteld wordt ('buffert') vertelt de moeder over de borstkanker die bij haar is geconstateerd. Gezien de warme banden met Stijn Devillé en Schauspielhaus Graz, werd de tekst gedeeld met Het Nationale Theater voor *Het Nationale Theater speelt altijd*. Julie Peters regisseerde Betty Schuurman in de rol van de moeder.
- *Dierenverhalen van De Walle* (diverse auteurs). Stefan de Walle nam met zijn zoons Billy (acteur) en Moos (musicus) Zaal 3 over. In een late-night-programma lazen zij verschillende dierenverhalen uit de wereldliteratuur voor jong en oud, afgewisseld met gesprekken met het publiek en songs waarin dieren een belangrijke rol spelen. Het publiek kon zijn favoriete verhaal en anekdote insturen, enkele daarvan belandden in het programma. Alle avonden zijn opgenomen, in het voorjaar van 2021 verschijnt hieruit een podcastreeks. Bijzonder was de samenwerking met het Museum voor Volkenkunde, dat een aantal dierenverhalen uit niet-westerse culturen aanleverde.
- *Vanwege F.* (Eric de Vroedt). In de maanden mei en juni werd gewerkt aan een project rond de schoonvader van Hein van der Heijden, die kort na de lockdown overleed aan de gevolgen van Covid-19. Zijn bijzondere levensverhaal was tijdens de repetities van *Leedvermaak-trilogie* al vaak ter sprake gekomen. Omdat dit project meer tijd en aandacht vergt, is het doorgeschoven naar

2022. De pas afgestudeerde toneelauteur Melissa Knollenberg, stagiair dramaturgie bij *Leedvermaak-trilogie*, heeft voor *Vanwege F.* een schrijfpdracht gekregen.

Na de zomer

Gezien de aanhoudende onzekerheid, met name of grotere publieksaantallen in de grote zaal in het 2021 realistisch zouden zijn, werd al vóór de zomer de titel *Rosmersholm* teruggetrokken. De speelbeurten van deze tournee werden ingevuld met voorstellingen uit het programma *Het Nationale Theater speelt* altijd. Helaas leidden verscherpingen van de maatregelen in het najaar ertoe dat ook een groot deel van deze voorstellingen, evenals de tournee van *Every Brilliant Thing*, niet gespeeld konden worden. Eveneens werd besloten om *OustFaust*, de afscheidsproductie van Theu Boermans op basis van een nieuwe Faust-bewerking van Tom Lanoye, door te schuiven van juni 2021 naar voorjaar 2022.

Soerabaja Baby, geschreven en geregisseerd door Eric de Vroedt, zou worden ontwikkeld in nauwe samenwerking met een tiental reistheaters, die ook in de productie investeerden. In overleg met de reistheaters werd besloten deze titel niet uit te brengen. Door deze keuzes ontstond de mogelijkheid een nieuwe productie te maken, *De eeuw van mijn moeder* (tekst en regie Eric de Vroedt), die tegen de zomer van 2021 hopelijk in de Koninklijke Schouwburg gespeeld kan worden voor een live publiek.

De HOT-avonden werden omgebouwd naar een nieuwe reeks. Onder het motto *never waste a good crisis* werden vier partnerorganisaties benaderd om samen te zoeken naar nieuwe wegen na de coronacrisis. Helaas leidde de tweede lockdown na de zomer ertoe dat ook dit programma niet kon worden uitgevoerd. De reeks is verplaatst naar het najaar van 2021, in de tussenliggende periode worden alternatieve HOT-programma's gerealiseerd.

Losse projecten

Ondanks corona kon een aantal kleinere projecten naast de producties worden gerealiseerd:

- De traditionele bijdrage van Het Nationale Theater aan Theater na de Dam op 4 mei kreeg dit jaar de vorm van een tv-documentaire, *De laatste getuigen: 75 jaar vrijheid*. In een zonovergoten Den Haag werden op locatie de getuigenissen gefilmd. De stad, met zijn lege straten, vormde niet alleen het decor, maar werd zelf ook personage. Erna van den Berg deed opnieuw de research en Mink Pinster verzorgde de registratie en Omroep West was ook dit jaar weer mediapartner.
- Rond het programma *Het Nationale Theater speelt altijd* lanceerden de donateurs van Het Nationale Theater een schrijfstipendium, waarop ruim 180 schrijvers een voorstel inzonden. Femke Arnouts won de prijs voor *Alles waar je je op verheugde is afgelast*. Behalve €7.500 kreeg ze ook dramaturgische begeleiding voor het schrijven van deze tekst, die in het voorjaar van 2021 door acteurs van het ensemble gepresenteerd zal worden.
- Op uitnodiging van het Noord Nederlands Toneel werd *Sea Wall* gestreamd in een internationale fundraiser voor Artsen zonder grenzen, *24 Hour Art Carroussel*. Andere deelnemers waren onder meer La Mama (New York) en Schaubühne Berlijn.
- In november was Het Nationale Theater actief betrokken bij het wereldwijde leesproject *Insulted. Belarus*. Toneelschrijver Andrej Kurejchik schreef een tijdens de eerste maanden van de opstand in Belarus een toneeltekst, waarin zeven personages reflecteren op de politieke situatie in Wit-

Rusland. Met dank aan Stichting Melanie gaf Het Nationale Theater opdracht voor een Nederlandse vertaling. Deze werd online gelezen door acteurs uit het ensemble van Het Nationale Theater in Den Haag (regie: Julie Peters). De vertaling werd ook gelezen door freelance-acteurs in Frascati, studenten in Maastricht en Arnhem, en Arsenaal/Lazarus in Mechelen. Het project kreeg in januari 2021 een voorlopig einde met de publicatie van de vertaling. Op de achtergrond blijft Het Nationale Theater betrokken bij pogingen om Kurejchik, inmiddels politiek vluchteling, te helpen aan een veilige woonplek in Europa.

- De Wijkjury kwam ondanks corona en een zeer gehavend programma toch een aantal keer bij elkaar. De weinige voorstellingen die gezien konden worden, bleken aanleiding voor goede gesprekken, live dan wel online.
- Minder zichtbaar, maar daardoor niet minder belangrijk, zijn de stappen die werden gezet rond archivering. Het documentatiecentrum in Theater aan het Spui, waar belangrijke delen van de archieven en bibliotheken van de voormalige fusiepartners samenkomen, is nagenoeg ingericht. Ook nam Het Nationale Theater deel aan twee pilotprojecten van DEN rond archivering en digitalisering. Al deze activiteiten zullen de komende jaren worden voortgezet.

Prijzen en nominaties

Vanwege de vele afgelaste voorstellingen besloot de VSCD dit jaar geen theaterprijzen uit te reiken. Wel selecteerde de jury *Othello* voor het Theaterfestival 2020, wat bijzonder was aangezien het hier ging om een reprise. De voorstelling kon niet hernomen worden, in plaats daarvan werd een stream getoond, voorafgegaan door een expert-gesprek over zwarte representatie. De voorstellingen van *Het Nationale Theater speelt altijd* stonden in verschillende jaarlijstjes als meest belangwekkende voorstellingen van 2020, waarbij veel lof uitging naar de acteurs. Maar ook waren er veel complimenten voor de flexibiliteit en snelheid waarmee Het Nationale Theater reageerde op de lockdown. Theaterkrant: “Met Het Nationale Theater speelt altijd toonde HNT vrijwel meteen na de corona-uitbraak een aanstekelijke, eigenzinnige makersdrift. Vertrekkend vanuit wat er wél kan en met een grote liefde voor de (fysieke) ontmoeting tussen theatermaker en publiek, krijgen de acteurs in prettig sobere ensceneringen de kans om te floreren.” NRC Handelsblad: “Deze monologen onderstreepten nog maar eens dat er in Den Haag een ijzersterk ensemble is gevormd. *Het Nationale Theater Speelt Altijd* blijkt een acteursfeestje in al zijn facetten.”

HNTJONG

HNTjong neemt een unieke positie in binnen het Nederlandse theaterlandschap. Als BIS-jeugdtheatergezelschap binnen Het Nationale Theater, waar productie en presentatie hand in hand gaan, kan HNTjong producties en projecten realiseren op een schaal die voor weinig jeugdtheatergezelschappen is weggelegd. Ieder jaar maakt HNTjong een grote zaal voorstelling die toert door het hele land.

Artistiek ligt de focus op actuele versies van grote verhalen, universele thema's en bewerkingen van toneelteksten en jeugdliteratuur. Daarnaast zijn social media, gaming, film & video belangrijke materiaalbronnen. Twee grote inhoudelijke lijnen zijn bepalend: familievoorstellingen en jongerenproducties. De familievoorstelling richt zich nadrukkelijk op een gelaagd en breed publiek van kinderen en volwassenen. Voor jongeren ontwikkelt HNTjong een speciale coming of age lijn die zich richt op young adults.

Na een voorbereidingstijd van ruim twee jaar zou halverwege maart de marathonvoorstelling *Trojan Wars* in regie van Noël Fischer in première gaan. Dit grootse epos voor jongeren moest helaas voortijdig stoppen in verband met het uitbreken van de coronacrisis die de Nederlandse podia stil legde. Een immense dreun voor de grote groep medewerkers op en achter het toneel. Ook het uitgebreide experience-programma dat zich afspeelt door de hele schouwburg naast de voorstelling is voorlopig in de ijskast gezet.

Theatermakers Marjorie Boston en Maarten van Hinte werden uitgenodigd om de jeugdvoorstelling *Tori* te maken naar het werk van Brian Elstak. Een productie die expliciet gericht is op een divers publiek. Onder spanning van de strenge corona-maatregelen is deze voorstelling geproduceerd en met veel plezier en succes gespeeld. Maar ook hier moest de première en de reeks voorstellingen meerdere malen worden verplaatst. Helaas mocht er maar voor 30 toeschouwers per keer worden gespeeld.

De familievoorstelling voor de grote zaal *Erik of het klein insectenboek* in regie van Noël Fischer werd geproduceerd in samenwerking met de Schouwburg Utrecht om in december als feestproductie in Utrecht en Den Haag te spelen en aansluitend te toeren. Hoewel bij aanvang van het maakproces rekening werd gehouden met een beperkt publiek bleek gaandeweg spelen uitgesloten. De tweede coronagolf hield in dat opnieuw vanwege de lockdown een grote zaalproductie moest worden stilgelegd deze keer midden in de montage.

Het (continu) hernemen van voorstellingen is inmiddels een belangrijk onderdeel van het actieve reprisebeleid van HNTjong. In 2020 werden 3 nieuwe voorstellingen gemaakt en werden er meerdere producties in reprise genomen. *De Gebroeders Leeuwenhart* kwam met veel succes terug na de zomer en speelde voor uitverkochte zalen. Daarnaast werd het succesvolle project *Wij zijn Nederland* voor het derde jaar gespeeld voor 60 klassen in het basisonderwijs in Den Haag en directe regio. Ook *Bloedlink* speelde speciaal voor het MBO nog door in 2020. Helaas ging i.v.m. corona-maatregelen de tournee van *Robotje* naar Indonesië niet door.

Label	Titel
Jeugdvoorstelling schouwburg	Trojan Wars vanaf 14 jaar (uitgesteld)
Jeugdvoorstelling vlakke vloer	Tori vanaf 6 jaar (beperkte speellijst)
Familievoorstelling schouwburg	Erik of het klein insectenboek vanaf 8 jaar (uitgesteld)
Reprise	
4 klassenvoorstellingen	Wij zijn Nederland vanaf 4 t/m 12 jaar
Klassenvoorstelling	Klein Mannetje vanaf 4 jaar
Jongerenvoorstelling vlakke vloer	Bloedlink vanaf 14 jaar
Jeugdvoorstelling vlakke vloer	Klaas vanaf 5 jaar
Jeugdvoorstelling vlakke vloer	De Gebroeders Leeuwenhart vanaf 8 jaar

HNTjong produceert sinds de oprichting in 2013 onder artistieke leiding van regisseur Noël Fischer, sinds 2017 versterkt met zakelijke leiding van Ulrike Söbbeke en met ondersteuning van een klein specialistisch team, ingebed in de stevige organisatie van Het Nationale Theater. Educatie is een belangrijk onderdeel bij voorstellingen van HNTjong. In nauwe samenwerking met de afdeling Educatie en Interactie bereikte HNTjong in 2020 talloze kinderen, jongeren en hun ouders met een grote diversiteit aan projecten en activiteiten bij HNTjong voorstellingen.

In 2020 gingen de samenwerking nog een stap verder. Doorgaans spelen de educatieprogramma's zich voor of na de voorstelling af op school. Bij *Trojan Wars*, *Tori* en *Erik of het klein insectenboek*, werden de voorstelling en educatieprogramma echter meer en meer geïntegreerd. *Trojan Wars* begon bijvoorbeeld al op school met Deel 0 van de voorstelling en speelde zich vervolgens ook voor, tijdens en na de voorstelling af in de foyers van de schouwburgen. Of je het toilet bezocht, wat te drinken haalde of even plaats nam op een stoel: het publiek werd steeds uitgenodigd om zich te verhouden tot de thematieken uit de voorstelling. Doordat er geen scheiding was tussen school- en vrije voorstellingen was het programma niet alleen toegespitst op leerlingen, maar op al het publiek. Jong en oud.

Bij *Erik of het klein insectenboek* ontwikkelden we, in samenwerking met Naturalis, een foyer gevuld met insecten. Kinderen, ouders en leerkrachten zouden hier onderzoek hebben gedaan naar of je kan leven in een wereld zonder insecten en naar waar de wesp in zichzelf. Dit programma werd in samenwerking met de SSBU en MBO Nimeto ontwikkeld.

De workshop bij *Tori* vond direct na afloop van de voorstelling plaats in de zaal en de acteurs speelden er actief een rol in. Voor zowel het vrije publiek als de bezoekende scholen was er een programma in de foyers waarin ze op zoek gingen naar de superkracht in zichzelf.

Extra middelen van OC&W voor talentontwikkeling, educatie en vernieuwing

In 2020 ontving HNTjong extra gelden van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, geoormerkt voor educatie en talentontwikkeling, twee onderdelen die onlosmakelijk verbonden zijn aan HNT en HNTjong. Wat betreft educatie werden de extra middelen ingezet voor de educatieve projecten bij de coming of age-voorstellingen in het voortgezet onderwijs. De coming of age-programmalijn is een intensief programma waarbij niet alleen de HNTjong voorstelling centraal staat, maar er ook een uitgebreid educatief randprogrammering ontwikkeld wordt. In 2020 hebben we de gelden besteed aan het opzetten van het randprogramma the experience van *Trojan Wars* met behulp van 40 MBO stagiairs.

De voorbereidingen van *Trojan Wars* startten al in 2018. Het gaf ons de kans om de methoden voor het succesvol betrekken van een breed publiek, die wij in Den Haag ontwikkelden, ook in andere steden uit te voeren, in samenwerking met lokale partners. Wij stelden in 2019 een ‘makelaar’ aan, die al in het vroegste stadium naar alle speelplekken in het land afreisde om met de schouwburgen een sociale kaart op te stellen en in gesprek te gaan met potentieel publiek. Doordat we zo’n lange aanlooptijd genomen hebben, konden 40 MBO stagiairs in de eerste drie maanden van 2020 het reilen en zeilen van een professioneel theaterbedrijf meekrijgen en hadden zelf (mede) verantwoordelijkheid voor het artistieke eindproduct. De vraag naar stageplekken bij de grote theatergezelschappen is groot. Het is zowel vanuit het mbo, als de afdeling HNTeducatie een meerwaarde om deze samenwerking verder te zetten en te verdiepen. De lijnen tussen het mbo en het kunstenveld zijn dun, door middel van dit soort samenwerkingsprojecten worden ze steviger en kunnen we actief bijdragen aan vakken als ‘burgerschap’.

Het bedrag dat we gereserveerd hadden voor talentontwikkeling is ingezet in het opnemen van 10 net afgestudeerde mbo-acteurs in het ensemble van *Trojan Wars*. We merkten uit gesprekken met de mbo-scholen dat er binnen het professionele circuit niet veel werkgelegenheid is voor net afgestudeerden. De opkomst bij de audities voor het ensemble was dan ook groot en voor veel acteurs de eerste keer dat ze bij een groot gezelschap over de vloer kwamen. We zullen de acteurs zeker terugvragen voor *Trojan Wars* 2021.

Door met twee mbo-scholen nu al 2 jaar een intensieve samenwerking te hebben, merken we dat er meer vraag vanuit andere mbo scholen komt voor samenwerkingen. Vanuit HNTjong en de afdeling Educatie en Interactie vinden we het interessant om te onderzoeken hoe het mbo meer verankerd kan worden binnen Het Nationale Theater.

PRODUCTIES HNTJONG IN 2020

***Trojan Wars* (14+) – uitgesteld**

Geïnspireerd op het oudste oorlogsverhaal uit de geschiedenis: De Ilias van Homerus, over de tien jaar durende oorlog tussen de Grieken en de Trojanen is *Trojan Wars* een groots opgezette voorstelling vol visueel spektakel, Griekse mythologie, extase en avontuur. Een topcast aangevuld met een groot ensemble jonge acteurs spelen meer dan 100 personages. Van de beroemde helden en heldinnen uit het klassieke Griekenland tot machteloze goden en verloren kindsoldaten. In deze razende oorlogsmachine spoelen de emoties als een golf over je heen en heb je een haast filmische ervaring in een draaiend toneelbeeld. Een avond bingewatchen met de vibes en food van een festival.

Toneelschrijver Peer Wittenbols maakte van de epische verhalen uit De Ilias van Homerus een theaterspektakel van nú, over vriendschap, verraad, wraak en liefde. Regisseur Noël Fischer laat zich inspireren door de stijl van *Lord of the Rings* en zegt daarover: “De Griekse verhalen zijn zo modern omdat ze gaan over grote primaire menselijke emoties: drift en verlangen. En over het unieke fenomeen dat de mensen van de dieren scheidt: oorlog.”

Onderdeel van *Trojan Wars* is de Experience, de festivalsfeer om de voorstelling heen vol optredens, acts en happenings. Het hele theater, dus ook de foyers worden ondergedompeld in Trojaans/Griekse sferen. “In de pauzes zijn er optredens van dj’s, kan er gedanst worden en is er eten en drinken. Net als op een festival”, zegt de artistiek leider.

Aflevering 1. "Happy Party"

Een massale happy party tussen de Grieken en Trojanen loopt ordinair uit de hand. Een flirt tussen de Griekse Helena en de Trojaan Paris begint onschuldig, maar ontpopt zich snel tot een vies politiek spel. De beroemde goden roddelen en manipuleren, maar doen ondertussen wat goden altijd doen. Niks.

Aflevering 2. Slagveld bij Troje

De Grieken varen naar Troje om Helena terug te halen. Op het slagveld wordt er geleden en gesneuveld in een hopeloze, eindeloze strijd. De voortrazende gekte van de oorlog schaadt steeds meer mensen. Geen enkel moreel anker blijft overeind. Helden, soldaten, vrouwen, kinderen; niemand blijft gespaard.

Aflevering 3. Onderwereld

Na de dood rest de onderwereld, waar zielen eindeloos dwalen en levenden hun geliefden proberen terug te vinden. De rekening van wraak en woede wordt vereffend. Het verhaal van de verliezers verdwijnt. De overwinnaar is degene die de geschiedenis schrijft. Overleven heeft een prijs. Altijd.

Na een eerste overweldigende try-out voor 450 jongeren is de voorstelling helaas per direct stilgelegd vanwege de coronamaatregelen. De beoogde 6000 aantal jongeren in een grotendeels uitverkochte tournee zijn derhalve niet gehaald.

Reacties

- Voorafgaand aan de première van de voorstelling, was er veel persaandacht voor *Trojan Wars*. Er zijn in het totaal ruim 25 voorverhalen verschenen in landelijke dagbladen, regionale bladen, specifieke jongerenmagazines en educatievakbladen. Ook na annulering is er media-aandacht geweest, o.a. radio-interviews en verhalen in kranten die eigenlijk zouden recenseren. Daarnaast was er veel regionale aandacht door de inbedding van leerlingen die meespeelden.
- **Quote leerling Maris Belgisch Park:** "Het voelt alsof ik er middenin zit in plaats van er tegenaan kijk."
- **Quote docent:** "Vandaag heb ik met twee groepen gymnasiasten (klas 3 en de combinatieklas 4/5) de lesbrief *Trojan Wars* maatschappijleer gedaan. Een feest voor docent en klas. Grote complimenten voor de makers. Met een geringe inspanning van de docent een zeer waardevolle les voor de leerlingen: een echte ervaring is het geworden, spannend tot het eind toe met natuurlijk een verschillend verloop in beide groepen. We zijn ons (ja, ik ook!) weer zo bewust geworden van consequenties van beslissingen die we als groepsdieren nu eenmaal als groep (of als gekozen afgevaardigden) nemen. Ik verheug me op het vervolg met jullie volgende week woensdag."

Tori (6+) – beperkte speellijst

Tori is gebaseerd op het bekroonde boek van Brian Elstak i.s.m. Karin Amatmoekrim. Het is een bloedstollend avontuur over de moedige mensenkinderen Cel, Bones en Zi. Hun vader, de reuzenschildpad Jean-Michel, is een echte 'tori-man', een verhalenverteller. Als hij vertelt valt de hele wereld stil om te komen luisteren.

Ineens rijdt een geblindeerde limo dwars door het verhaal. Het is Vos, die akelige plannen heeft met Jean-Michel. Cel, Bones en Zi gaan op pad om hun vader te helpen. Gewapend met een potloodwaard waarmee je tekeningen levend maakt, een ijzersterk Colossusschild waarmee je onkwetsbaar bent en een raadselachtige tijgerklauw die je de kracht van honderd tijgers geeft. Zijn ze tegen de handlangers van de kwaadaardige Vos opgewassen?

Hiphop, graphic design én theater

Het werk van beeldend kunstenaar Brian Elstak was te zien in het Stedelijk Museum, siert op albumcovers en hij werkte mee aan videoclippen van internationaal bekende hiphopartiesten. Elstak won in 2018 de Zilveren Penseel voor *Tori*. Schrijver Maarten van Hinte en regisseur Marjorie Boston van RIGHTABOUTNOW INC. maken van Elstak's *Tori* een spannende voorstelling waarin theater samenkomt met animatie en met live DJ beats.

Deze productie is met bloed, zweet en tranen gerealiseerd en kende veel praktische tegenslag. Door de blessure van een van de acteurs werd de première uitgesteld en vanwege corona en tot twee keer toe een lock-down, speelden we een veel kleinere tournee met uiteindelijk een beperkt publiek van 30 mensen.

Reacties

- ★★★★★ De Volkskrant: "Wat beklijft, is de verbeeldingskracht van de kinderen en natuurlijk hun vader (Bryan Druiventak) die het allemaal verzint. Verbeeldingskracht als overlevingsmechanisme in een wereld vol ratten en vossen."
- De Theaterkrant: "*Tori* toont juist nu ook de veerkracht en het doorzettingsvermogen van het (jeugd)theater waarbij verbeelding sterker is dan praktische bezwaren."

Erik of het klein insectenboek (8+) – uitgesteld

Deze spectaculaire visuele voorstelling vol muziek, dans en een geweldige cast dreigde een must see voor de hele familie te worden. Bedoeld als kerstproductie voor de schouwburg Utrecht met aansluitend een tournee. Regisseur Noël Fischer en tekstschrijver Jibbe Willems werkten na verschillende succesvoorstellingen opnieuw samen. Ook de jonge choreograaf Shailesh Baboran van IRC werkte met een aantal dansers mee.

Erik Pinksterblom is een fantasierijk jongetje dat verlangt naar iets bijzonders. Gekrompen tot het formaat van een vlieg komt Erik terecht in een vervuild plantsoentje. Hij beleeft bizarre avonturen tussen grassprietten die hoger zijn dan flatgebouwen. In deze wonderlijke wereld lijken de insecten verdacht veel op mensen.

Erik ontmoet bekakte wespen, danst met de eendagsvlieg en wordt vrienden met een vlinder. Gaandeweg ontdekt Erik steeds meer dat de insecten grote moeite hebben met overleven. Overal ligt afval en mensen spuiten pesticiden. Kan Erik zichzelf en de insecten uit deze grote problemen redden?

Jibbe Willems maakte een heel eigen versie van Bomans klassieker die hij vertaalde naar een eigentijdse versie met de focus op bedreigde insectensoorten en milieuvervuiling. Met een prachtige cast van acteurs en dansers werd gerepeteerd, maar helaas is de montageperiode vroegtijdig afgebroken i.v.m. nieuwe lockdown.

Reprise: De Gebroeders Leeuwenhart (8+)

Astrid Lindgren schreef de indrukwekkende jeugdroman *De Gebroeders Leeuwenhart* in 1973. Ze wilde kinderen troosten met dit verhaal. En dat is gelukt. Bijna vijftig jaar later is het voor veel mensen nog steeds het mooiste kinderboek dat ze ooit lazen. HNTjong bracht dit avontuurlijke verhaal over dood, liefde en moed opnieuw in het theater. Met prachtige recensies beloond trok deze productie uitverkochte zalen.

Regisseur Casper Vandeputte over de voorstelling: "Toen ik *De Gebroeders Leeuwenhart* voor het eerst las op mijn achtste was ik net als de hoofdpersoon Kruimel diep onder de indruk van alle avonturen op leven en dood die de broers samen meemaken. Toen ik het een paar jaar geleden herlas werd ik vooral geraakt door de overgave waarmee Jonathan zijn kleine broer over Nangijala vertelt. Die overgave is de sleutel geworden voor deze voorstelling. Het gaat over mensen die leren te leven met de dood."

Reacties

★★★★ Elsevier "Deze *Gebroeders Leeuwenhart* is een prachtige voorstelling voor alle leeftijden, die vertelt dat je niet alleen moed nodig hebt om te vechten, maar ook om te sterven."

Reprise: # Wij zijn Nederland

Klassenvoorstellingen Eiland (groep 1-2), Monsters (groep 3-4), Grensrechters (groep 5-6), Twee-eenheid (groep 7-8)

Het project bestond uit vier verschillende klassenvoorstellingen. In iedere voorstelling, afgestemd op de leeftijdsgroep, kregen leerlingen ruimte te participeren. Leerlingen filosofeerden, maakten en bouwden mee aan de voorstellingen in hun eigen klas. In *Monsters*, voor groep 3/4, werd bijvoorbeeld gefilosofeerd over de aard van het monster: Kan iets dat je niet kent ook lief zijn? Bij *Grensrechters*, voor groep 5/6, bespreken leerlingen samen hoe zij om moeten gaan met de plots getrokken grens in hun klas. In iedere voorstelling onderzoeken leerlingen zo op geheel eigen wijze, door middel van spelen en maakopdrachten wie je bent en wat het betekent om onderdeel te zijn van een grotere wij. Wij zijn de klas, maar ook #wijzijnNederland.

Reprise: Bloedlink (14 +)

Gesitueerd in een probleemklas waar een leraar haar leerlingen niet in de hand heeft, is *Bloedlink* een voorstelling waarin heftige discussies worden gevoerd over afkomst en gedrag, over afwijzing en erkenning, over wat er nou eigenlijk belangrijk is in je leven.

Voor de reprise keerde een deel van de oorspronkelijke cast terug, aangevuld met een aantal nieuwe acteurs. *Bloedlink* leverde een bijzondere actuele voorstelling op die in eerdere tours al sterk resoneerde bij het jongerenpubliek. Deze keer werd de voorstelling speciaal aangeboden aan het mbo. Vanuit de overtuiging dat de energieke coming-of-age voorstelling met thema's als groepsdruk, identiteit en vooroordelen in het bijzonder bij deze doelgroep herkenning zou vinden en het bijbehorende educatieve programma een goede invulling is binnen het onderwijsprogramma Burgerschap.

Reacties

★★★★ NRC "Het sterke aan *Bloedlink* is hoe hoopgevend de voorstelling is."

Reprise: Klaas (5+)

Natuurlijk speelden we dit jaar opnieuw *Klaas*, onze miniatuurvertelvoorstelling speciaal in de Sinterklaasperiode. Inmiddels al een traditie voor de allerjongste kinderen. Noël Fischer heeft al in 2015 het Oudhollandse sinterklaasverhaal *Klaas* van de jeugdauteur W.G. van de Hulst vertaald naar het theater.

Omdat we maar voor een beperkt publiek konden spelen hebben we alle scholen in Den Haag een Sinterklaascadeau gegeven. Scholen konden met hun leerlingen de livestream van *Klaas* in de klas bekijken. Deze eenmalige livestream werd door 1721 leerlingen in Den Haag bekeken.

Reprise: *Klein mannetje heeft geen huis* (4+)

Deze vertelvoorstelling gebaseerd op prentenboeken speelde in Groningen op scholen.

PROGRAMMERING

Het Nationale Theater programmeert voor de diverse stad die Den Haag is. Altijd is artistieke kwaliteit de basis en het bereiken van een zo groot mogelijk publiek de doelstelling. De kern van onze programmering bestaat uit toneel, muziektheater, mime, opera, jeugdtheater en het gesproken woord. Programmering is meer dan de vraag “wat waar wanneer”. Programmeren is luisteren naar het publiek, kijken naar de wereld, en daar op inspelen met het beste aanbod dat voor handen is. Goede programmering bemiddelt tussen podiumkunstenaren, podiumkunst en publiek. Het zorgt voor een dialoog tussen kunstenaars, hun kunstwerken en de maatschappij. En het zorgt dat ze zich alle drie kunnen ontwikkelen. Als Het Nationale Theater hebben wij daarom een grote verantwoordelijkheid: wij geven podiumkunstenaren de kans om zichzelf te ontplooien en willen samen met hen een getalenteerd publiek creëren, dat zich verbreedt en vernieuwt.

Onze uitgangspunten bij de programmering:

- Het best beschikbare aanbod is te zien op de best mogelijke plek.
- We programmeren BIS-instellingen, FPK-gesubsidieerde groepen en kwalitatief aanbod van vrije producenten.
- We programmeren zowel conventioneel als vernieuwend, zowel complex als toegankelijk aanbod.
- De programmering, de eigen producties en speciale programma's worden waar mogelijk inhoudelijk verbonden door thematische lijnen en context-programmering.
- De programmering doet recht aan de diverse samenleving. Het richt zich op jong en oud, arm en rijk, hoger- en lager opgeleid, met diverse culturele achtergronden.
- Extra ruimte krijgen makers en gezelschappen die een verbinding hebben met Den Haag of typisch Haagse verhalen vertellen.
- Binnen de gehele programmering wordt ruimte gegeven aan talentontwikkeling.

De keten van zalen

Het Nationale Theater beschikt over de hele keten aan zalen: van Zaal 3 tot de lijst van de Koninklijke Schouwburg. Daarmee zijn wij dé sterke en herkenbare aanbieder van kwaliteitstoneel in Den Haag: er is sprake van een heldere lijn voor de stad en voor het land. Als een van de weinige toneelvoorzieningen in het land, tonen wij nagenoeg al het gesubsidieerde aanbod op de podia waarvoor dat gemaakt is. Alhoewel wij onze zalen nadrukkelijk als geheel bezien en dus vanuit een integrale visie programmeren, zijn er daarbij per locatie accentverschillen, die logischerwijs voortkomen uit het karakter van de gebouwen zelf en de positionering, het formaat van de podia en het aantal beschikbare stoelen.

- In de Koninklijke Schouwburg (capaciteit 675) bieden wij naast het beste toneelaanbod voor de grote zaal ook een podium aan kwaliteitsaanbod voor een breed publiek uit andere genres, zoals cabaret, opera en theatercolleges. Met Internationaal Theater Amsterdam is de Koninklijke Schouwburg een van de twee Nederlandse schouwburgen waar de meeste toneelvoorstellingen per seizoen te zien zijn.
- In Theater aan het Spui (capaciteit zaal 1 - 350, zaal 2 - 160) programmeert Het Nationale Theater de meest belangwekkende theatervoorstellingen die voor de vlakke vloer geproduceerd worden. Kwaliteit staat daarbij voorop. Wij tonen in onze programmering de diversiteit van het vlakke vloercircuit en hebben dus aandacht voor teksttoneel, moderne dans, muziektheater, mime, performance en jeugdtheater.

- In Zaal 3 (capaciteit 80) krijgt het jongste podiumkunstatent uit stad en land de kans een publiek aan zich te verbinden. Daarnaast dient het als laboratorium voor onderzoek naar multi- of interdisciplinair podiumkunstaanbod en nieuwe verdienmodellen.
- In Het Paradijs (capaciteit 60) programmeren wij voor de allerkleinsten (2+). Daarnaast bieden we er met Studio Paradijs ruimte aan initiatieven van ons ensemble en tonen wij er kleinschalig, vaak lokaal aanbod met een literaire inslag.
- De zalen van De Studio's (voorheen het NT Gebouw, flexibele capaciteit) worden primair ingezet als werkplaats voor de totstandkoming van de eigen producties (repetities, montage, etc.) en incidenteel als locatie voor externe bespeling.

De grote zaal (Koninklijke Schouwburg)

Periode januari, februari, maart 2021

In de iconische Koninklijke Schouwburg programmeerden we in 2020 een divers aanbod; naast het gesubsidieerde aanbod waren ook de beste voorstellingen, die in het vrije circuit worden geproduceerd, te zien.

Onze zeer succesvolle cabaretprogrammering blijft een belangrijke pijler in het betrekken van een grote groep Hagenaars. In de periode tot maart 2020 presenteerden wij uitverkochte voorstellingen van Harrie Jekkers (onze bijzondere, exclusieve zondagmiddagvoorstelling), Daniël Arends, Peter Pannekoek en Comedytrain.

De Koninklijke Schouwburg was ook in 2020 hét theaterpodium voor kwaliteitsaanbod in Den Haag. In de eerste maanden van 2020 toonden wij onder meer voorstellingen uit de BIS, waaronder *Oedipus* (ITA) en *Dear Winnie* (NNT), en ontvingen we bijzondere toneelvoorstellingen uit het vrije circuit, zoals het succes *De Tolk van Java* en *De Liefde Begraven*. Eén van de hoogtepunten kwam uit ons Vlaamse aanbod: de aangrijpende voorstelling *PARA* van KVS/Bruno Vandenbroecke, Vaste bespeler Opera2Day wist een breed publiek te bereiken met hun bijzondere, toegankelijke, interactieve voorstelling *Opera Melancholica*.

Periode vanaf maart 2020 (Corona-periode)

Toen op 12 maart de lockdown startte, stonden wij reeds klaar voor de try out van onze grootse productie *Trojan Wars*; op zaterdag zou de première zijn. Het werd allemaal anders.

Ondanks de beperkingen die het Coronavirus met zich meebracht en de periodes die we niet open konden zijn, zijn we trots op het aanbod dat we hebben kunnen presenteren. Uitgangspunt in deze periode: wat kan wél en op welke manier kunnen we – met onze beschikbare middelen – toch een mooi, rijk en bijzonder programma ontwikkelen.

Hoogtepunten uit deze periode waren de livestreamconcerten van de Haagse band Di-rect en de talentvolle topzangeres Sevdaliza. Met het online theatercollege van Rutger Bregman trokken we 16.000 bezoekers. Met een 1,5 meter capaciteit presenteerden we onder meer de voorstelling *Skylight* (Toneelgroep Oostpool), *Een man een man* (met Pierre Bokma en Peter Blok), de poëzieavond met jonge dichters Poëziebar XL en *Heel* van Sanne Wallis de Vries. Zelfs met een maximale capaciteit van 30 bezoekers wisten we nog een mooi, divers programma neer te zetten. Onze eigen *HNT speelt altijd*-voorstellingen, *Quake* (Theater Utrecht & DOX), *Laura H.* (Toneelgroep Oostpool), *Vielfalt* (Jakob Ahlbom) en *Alles Komt Goed* (Orkater) zijn daar goede voorbeelden van. Met het Haagsch College ontwikkelden wij een politieke eindejaarshow (livestream).

De vlakke vloer (Theater aan het Spui)

Periode januari, februari, maart 2020

Theater aan het Spui draaide op volle toeren bij de start van 2020. Veel volle zalen bij onder meer Anoeke Nuyens (in aanwezigheid van Jan Pronk), Nasriddin Dchar en Fadua El Akchaoui (*Mabrouk*), Boogaerdt/Van Der Schoot i.s.m. Touki Delphine (*Botanical Wasteland*) en uiteraard de hit van het afgelopen theaterseizoen *Weg Met Eddy Bellegueule* van Eline Arbo/Toneelschuur Producties. Ook hadden we bijzondere avonden met het Vlaamse gezelschap Berlin en hun voorstelling *True Copy* over het werk van meestervervalser Geert Jan Jansen. De avond ervoor lieten we het slachtoffer van deze vervalser, de Haagse Mira Feticu, aan het woord om haar kant van het verhaal te vertellen. De reacties van het publiek in de eerste maanden van 2020 waren heel goed en brachten veel energie in de 'huiskamer van Den Haag'.

Periode vanaf maart 2020 (Corona-periode)

Na de flitsende start was de sluiting van het theater erg wrang; de flow waarin we opereerden werd abrupt afgebroken. Op het moment van de lockdown, 12 maart, was *DOPE* van Sadetting K. net in première gegaan en speelde *The Biggest Lawsuit On Earth* van Firma MES een try out. De première die op 14 maart zou zijn, is nooit gespeeld.

Na de heropening is er gekozen voor makers met wie we coproduceren zoals *Language* van Vanja Rukavina. Ook ons eigen programma *HNT speelt altijd* was te zien. De ruimte die ontstond n.a.v. de vele annuleringen bood een kans aan geïnspireerde makers/gezelschappen en hun projecten, die voorheen nooit mogelijk waren. Een geslaagd voorbeeld hiervan is *Swan Lake* (Club Guy & Roni); een theatrale voorstelling door het hele gebouw met scènes op verschillende, verrassende, onverwachte plekken. Ook zijn we door de beperkte capaciteit gaan experimenteren met de aanvangstijden van voorstellingen. Zo waren er meerdere voorstellingen per avond en gingen we uitgebreidere seriebespeling aan met gezelschappen als Wunderbaum, Oostpool en Thomas, Sacha en Jos. De door onszelf ontwikkelde programma's, live podcasts van het journalistieke platform *De Correspondent* en *De Alles Komt Goed Zondagmiddag Show* van Peter Heerschop, waren ook te zien.

Jeugdtheater

Periode januari, februari, maart 2020

Het produceren en programmeren van jeugd- en jongerentheater vormt een belangrijk onderdeel van de artistieke missie van Het Nationale Theater. Het jaar 2020 startte voorspoedig met uitverkochte voorstellingen zoals *Juffenballet* van Maas Theater & Dans en *Ruimtevlucht* van Het Houten Huis. Maar ook de zondagse peuterprogrammering in Het Paradijs was succesvol met intieme en bijzondere voorstellingen. Zo stond er een kwalitatief, divers en verrassend aanbod voor de jeugdtheaterbezoekers van Het Nationale Theater.

In de voorjaarsvakantie vond het jeugdtheaterfestival *Lentekriebels* plaats. Er werd onder meer een Diva Night georganiseerd bij *Mijn Moeder is een Diva* van de Toneelmakerij met daarna een meet & greet. Daarnaast stond de grote installatie *Warnet* van Schippers&vanGucht vier keer in Theater aan het Spui en werd de foyer gevuld met een kunstinstallatie geïnspireerd op het werk van kunstenares Yayoi Kusama. HNTonbeperkt maakte *Repelsteeltje en de Blinde Prinses* extra toegankelijk met een audiodescriptie.

Periode vanaf maart 2020 (Corona-periode)

Ook in de tweede helft van het jaar hebben we, binnen alle maatregelen, mooie voorstellingen geprogrammeerd. Door de hoge mate van flexibiliteit en meedenkend vermogen zijn er in alle zalen

voorstellingen gepresenteerd. In de Koninklijke Schouwburg werd gespeeld voor een groot publiek. Zo waren *De Gebroeders Leeuwenhart* van HNTjong en *Het Best Bewaarde Geluid ter Wereld* van Maxtak te zien in de grote zaal. Ook voor scholen in Den Haag is constant maatwerk geleverd; onder meer BonteHond en Het Houten Huis speelden een reeks schoolvoorstellingen in Theater aan het Spui. *Klaas* van HNTjong werd via livestream vanuit Het Paradijs aan ruim 1700 Haagse leerlingen getoond.

Zaal 3

Periode januari, februari, maart 2020

In de eerste maanden van 2020 ging het goed met Zaal 3. Tussen 1 januari en de lockdown van 12 maart was de zaalbezetting 84%. Er werden drie studentenprojecten gemaakt en getoond in Zaal 3: de afstudeervoorstelling *The people that you meet* (Performance Opleiding Maastricht), de uitkomsten van een werkweek van de afdeling ArtScience van de KABK Den Haag en de presentatie van studenten Muziektheater CODARTS Rotterdam. Op de valreep konden wij ook nog de hitvoorstelling *SISI BOY* van Steef de Jong laten zien, met onder andere een aangepaste, prikkelarme voorstelling in het kader van HNTonbeperkt.

Er werd een nieuwe stap gezet in de horeca in Zaal 3. Samen met uitbaters van restaurant Ñ ontwikkelden wij Restaurant Drie, dat op 29 februari haar deuren opende. Tussen de periodes van lockdowns in, en met name in de zomer, draaide Restaurant Drie goed en organiseerde ze diverse kleine activiteiten zoals een BBQ, jazz-middagen en verschillende feestjes.

Periode vanaf maart 2020 (Corona-periode)

Vanaf 1 juni zetten we de eerste voorzichtige stappen naar heropening met het *HNT speelt altijd*-programma *Dierenverhalen* van Stefan de Walle. In samenwerking met Filosofie in Den Haag werd de eerste livestream georganiseerd, die vanuit Zaal 3 werd gedaan. We boden de ongebruikte zaal aan voor repetities van voorstellingen van Koen Verheijden en de Poezieboys.

In de zomer zouden wij normaliter met onze eigen Zaal 4 op Theaterfestival de Parade staan. Ook hiervoor was een aantal voorstellingen van jonge makers gepland, waaronder een voorstelling van Mher Brutyan (Mime, AHK) en Billy de Walle. Helaas kon De Parade 2020 niet doorgaan. We organiseerden in juli – in samenwerking met De Parade – wél een aantal edities van *De Parade Gaat Door* met een dubbelprogramma van Stan Vreeken, de Poezieboys en Joost Oomen.

In september namen wij afscheid van het succesvolle programma *Verhoeven doet Buurtonderzoek*, omdat Rob Verhoeven, samensteller en presentator, met pensioen ging. Sinds oktober werken we met Nest aan de talkshow/het debatprogramma *I Beg to Differ*, waarin wij actuele en maatschappelijke onderwerpen behandelen die op dat moment in de stad leven. Het meest in het oog springende voorbeeld daarvan was de live-uitzending van een gesprek naar aanleiding van de berichtgeving rond Juliaan A., waarbij we alle betrokkenen aan tafel kregen.

Ondertussen hervatte ook de reguliere theaterprogrammering weer - vaak met dubbele bespelingen op één dag - die voor volle zalen zorgde. De zaal werd ook gebruikt voor opnames van bijvoorbeeld de Haagse Piket Kunstprijzen en voor diverse livestreams, waaronder een eigen HNT-lezing van de tekst *Insulted. Belarus(sia)*.

EDUCATIE EN INTERACTIE

De nieuwgevormde afdeling Educatie & Interactie was in seizoen 20-21 voor het eerst in samengestelde vorm actief. We leerden van elkaar en trokken samen op om onze programma's voor een nog breder publiek te ontwikkelen. Meer en meer vonden we een weg om samen op te trekken in het maken van programma's. De nagesprekken bij *HNT speelt altijd* en *Every Brilliant Thing*, het Sinterklaasfeest voor de leerlingen van De Witte Vogel en het educatieve programma bij *Erik of het klein insectenboek* zijn voorbeelden van het integraalgedachtegoed over hoe we het gesprek met ons publiek kunnen blijven voeren.

2021 dwong ons om op een andere manier naar ons werk te kijken. Daar waar we ons publiek normaal ontmoeten in foyers, theaters in het land, klaslokalen of buurtcentra, zochten we nu naar nieuwe wegen om te kunnen doen waar we goed in zijn: met ons publiek in gesprek gaan. Via computerschermen op keukentafels, in digitale klaslokalen, in volle foyers (al was het heel kort) of zalen waar 30 mensen ver uit elkaar zaten, faciliteerden we het gesprek.

Educatie

Bij de HNTjong producties *Trojan Wars*, *Tori* en *Erik of het klein insectenboek* ontwikkelden we naast het educatieve materiaal voor op scholen bij iedere voorstelling een programma in de foyer van het theater. De ontwikkeling hiervan en het maken van de voorstellingen gaan steeds meer hand in hand. Het educatieve programma heeft daarmee een breder bereik: niet alleen scholen, maar ook de bezoekers van de reguliere voorstellingen worden onze doelgroep. We bereikten hiermee, samen met onze vaste activiteiten in het totaal 20.716 jongeren.

Doordat onze huizen gesloten werden, ontwikkelden we andere vormen om onze lessen te geven en nieuwe projecten. We gaven digitale theaterlessen aan leerlingen van het HML en de Johan de Wittscholengroep. Voor leerlingen van het PO maakten we 2x per week een *Thuiswerkplaats* die we via onze social media verspreidden. Met jongeren deden we, in samenwerking met ITA, mee aan het internationale project *The CoronaTimeCapsule*. Voor *Theater Na de Dam* ontwikkelden we een tafelkleed-editie: middels een tafelkleed met QR-codes keken mensen thuis naar de verhalen van ouderen door jongeren. Online bereikten we ook hiermee: 53.975 mensen.

Al enkele jaren zijn we bezig om, naast onze projecten in het primair en voortgezet onderwijs, de banden met het mbo te intensiveren. Dit jaar deden we dat grootschalig bij *Trojan Wars* alwaar mbo-studenten (van ROC Mondriaan en het NOVA College) met ons de workshop bij *Trojan Wars* ontwikkelden en die vervolgens, met theaterdocenten van HNTeducatie, te spelen in de klas. Bij *Erik of het klein insectenboek* werkten we, in aanloop naar het grote programma in de foyer, samen met studenten van Nimeto Utrecht. Beide voorstellingen konden door een lockdown helaas geen doorgang vinden.

Interactie

De contextprogramma's bij onze eigen producties begonnen 2020 veelbelovend. Voor het eerst werkten we voor een inleiding samen met een externe partij: The Black Archives leverde informatie aan voor de voorstelling *Othello*. Zo kreeg deze productie niet enkel een dramaturgische context, maar werd juist context gegeven aan het racisme-vraagstuk, dat voor Daria Bukvic de belangrijkste reden was om de voorstelling te maken. *Othello* werd later in het jaar alleen nog maar actueler met de protesten van de Black Lives Matter-beweging. Hier hebben we na de zomer nog invulling aan kunnen

geven tijdens een vertoning van de registratie op het Theaterfestival. Tijdens een succesvol voorprogramma traden Mitchell Esajas (TBA) en Wilko Sterke (componist *Othello*) op en kwamen Esther Duysker, Jolanda Spoel en Jenny Mijnhijmer onder leiding van Stephanie Afrifa aan het woord over hun positie in de theaterwereld.

Daarnaast maakten we in 2020 een grote sprong vooruit met een nieuwe vorm van verdieping, namelijk via de HNTpodcast. Bij *Othello*, *Trojan Wars*, *Leedvermaak-trilogie*, *Every Brilliant Thing* en *Ademen* experimenteerden we met podcasts in verschillende vormen, met diverse lengtes, in serieverband en als op zichzelf staande afleveringen om zo de producties van context te voorzien. We namen de luisteraar onder andere mee achter de schermen van *Trojan Wars* en deelden de research voor de *Leedvermaak-trilogie*. Ook kwam de Britse toneelschrijver Duncan Macmillan uitgebreid aan het woord over zijn stukken *Every Brilliant Thing* en *Ademen*.

Natuurlijk zijn ook flink wat programma's door de pandemie geannuleerd. Een avondvullend poëzieprogramma rond de *Leedvermaak-trilogie* sneuvelde, waarbij de crème de la crème van de dichterswereld werk zou voordragen en Spinvis en Saman Amini muziek zouden maken.

Maar gelukkig leverde de covid-19-crisis ook iets op. De *HNT speelt altijd*-voorstellingen bleken, met hun korte duur en beperkte publieksaantallen, een goede gelegenheid om filosofische nagesprekken uit te proberen. Nagesprekken werden al veelvuldig bij jeugdvoorstellingen georganiseerd, maar nu was het mogelijk om te ontdekken hoe dit ging met een volwassen publiek. Dit heeft om mooie basis gevormd, om in de toekomst verder uit te bouwen.

HNTonbeperkt

Op 22 februari 2020 ontvingen we uit handen van Rick Brink, de toenmalig minister van Gehandicaptenzaken, de toegankelijkheidsplaquette van De Zonnebloem voor HNTonbeperkt. Vervolgens leidde een interview met HNTonbeperkt-programmamaker Saartje Oldenburg in de Volkskrant zelfs tot vragen in de Tweede Kamer. Dit heeft bijgedragen aan de start van een onderzoek naar de toegankelijkheid van culturele instellingen. Het OCW-rapport met de bevindingen 'Onbeperkt cultuur beleven' werd op 8 oktober 2020 gepresenteerd tijdens de *Week van de Toegankelijkheid*. Onopgemerkt bleef HNTonbeperkt in 2020 niet, we zijn trots op deze landelijke impact.

Ook in dit door corona getekende jaar konden er gelukkig toch toegankelijke voorstellingen plaatsvinden. Zo werden onze eigen productie *Othello* en de familievoorstelling *Repelsteeltje en de Blinde Prinses* voorzien van een audiodescriptie voor blinden en slechtzienden. Daarnaast maakten we een prikkelarm theaterbezoek bij *SISI BOY* en *Mijn Vader* mogelijk, waar tevens nieuwe stilteplekken zijn uitgeprobeerd in Zaal 3 en Theater aan het Spui. Bij de voorstelling *Spoonface* en *De Alles komt goed Zondagmiddag Show* van Peter Heerschop waren gebarentolken voor doven en slechthorenden aanwezig: een bezoeker schreef: "Ik voelde me als slechthorende een VIP, in plaats van een derderangs bezoeker".

De toegankelijke voorstellingen *Language* en *Beethoven Lost in Silence* zijn helaas niet gespeeld door de eerste lockdown. Ook de voorstelling *Tori* met gebarentolken werd afgelast door de tweede lockdown. Daarnaast hadden wij ons in 2020 tot doel gesteld twee voorstellingen uit te proberen met volledige integratie van toegankelijkheidsmiddelen. Door verplaatsingen van de producties is dit verplaatst naar 2021. De HNTonbeperkt versie van *Every Brilliant Thing*, is door verschillende lockdowns twee keer uitgesteld en doorgeschoven naar 2021. De audiodescriptieset is inmiddels wel aangeschaft.

Andere interne ontwikkelingen vonden in 2020 wel doorgang. Voor onze medewerkers werden trainingen georganiseerd door Stichting Onbeperkt Genieten over het omgaan van mensen met een hoge prikkelgevoeligheid en trainingen van Bartiméus om meer inzicht te krijgen in het begeleiden van blinden en slechtzienden. Een aantal medewerkers is gestart met een cursus Nederlandse Gebarentaal om te kunnen communiceren met dove bezoekers. Trainingen door Stichting Accessibility voor het toegankelijker maken van de website zijn gepland in januari 2021. De mentaliteit van HNTonbeperkt spreidt zich zo steeds meer door het bedrijf. Samen met educatiemakers van HNTeducatie werken we aan toegankelijke educatieprogramma's. We hebben leerlingen met een meervoudige handicap kunnen ontvangen in december bij Sinterklaas. Twee voorstellingen zijn met succes gespeeld met gebarenpieten waar ook dove kinderen bij aanwezig waren. De reactie van een van de docenten van Tytylcentrum de Witte Vogel: "Vorig jaar was het een feestje, dit jaar was het feestje nog beter, meer aangepast voor onze leerlingen...ik kijk al uit naar volgend jaar!"

HNTonbeperkt blijft voor het grootste deel nog altijd afhankelijk van externe fondsen, waarbij er nu nog geen nieuwe toezeggingen gedaan zijn voor 2021 en er wordt zelfs al aangegeven dat door de coronacrisis een bijdrage niet nogmaals mogelijk is. Dat baart ons zorgen. We kijken terug op een jaar met obstakels én kansen. Theaterbezoek is ingrijpend veranderd. Voor blinden en slechtzienden is het een grotere uitdaging vanwege het inschatten van de anderhalve meter en nieuwe looproutes. Voor mensen die een prikkelarme omgeving nodig hebben kan beperkte capaciteit in de theaterzaal juist een uitkomst zijn. We houden door corona veel meer rekening met elkaar en dat zien wij toch als grote kans voor de inclusieve samenleving.